

Devlet Tiyatrosu'nun ilk sahnesi olan binanın çilesi, 50 yıl perdelerini açıp kapadıktan sonra hâlâ sürüyor

Küçük Tiyatro'nun inanılmaz maceraları

GÖKHAN AKÇURA

Bugün Ankara'da "Küçük Tiyatro"nun bulunduğu bina, 1920 yılında Mimar Mahmut Kemaleddin Bey tarafından inşa edilmişti. Kemaleddin Bey, önceleri "Evkaf Apartmanı" olarak tanınan bu binanın altına, inanılmaz bir ıleri görüşlülükle kocaman bir tiyatro salonu da yerleştirmişti. Bu Ankara'nın ilk tiyatro binasıydı. Ama Ankara'da o zamanlar burada oynayacak tiyatro topluluğu olmadığından salonun varlığı unutuldu. Devlet Konservatuarı kurulduğu zaman, Milli Eğitim Bakanlığı bu salonu, sahibi olan Evkaf'tan (Vakıflar) kiralandı. Okulda oynanan piyeslerin dekorları, panoları buraya yığılmaya başladı. Zamanla salon depoya dönüştü. Tiyatroyla gerçek işlevine kavuşmasının öyküsü ise 1940'lı yıllarda başladı. Dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Konservatuar'da Maurice Maeterlinck'in "Evin İçi ve Moliere'in "Gülünc Kibarlar" adlı oyunlarını, genç konservatuarlılardan izlemiş ve çok beğenmişti.

Ankara'nın gereksinimlerini karşılayacak ve konservatuarı bitiren sanatçıların oyunlarını sergileyebilecekleri bir tiyatro yapılması gerektiğini düşünen İnönü, salon bulunması için emir verdi. Yapılan araştırmalardan sonra Evkaf Apartmanı'nın altındaki depo olarak kullanılan tiyatro hatırlandı!

Kemaleddin Bey'in inşa ettiği tiyatro keşfedilmesine keşfedilmişti ama, İkinci Dünya Savaşı tiyatro aşkından daha güçlüydü. Koşullar, bütçeler derken salon yine unutuldu. Yedi yıl daha geçti aradan 1974 yılı ekiminde, Muhsin Ertuğrul, kurulmakta olan Devlet Tiyatrosu'nu yönetmek amacıyla, Ankara Devlet Konservatuarı Tatbikat Sahnesi'nin başına getirildi. Ama oyunların sergilenmeyeceği bir salon yoktu Ankara'da. "Evkaf Apartmanı"ndaki tiyatro yeniden hatırlandı. Elbirliğiyle boşaltıldı, temizlendi, boyandı. Sonunda, salon 27 Aralık 1947'de Küçük Tiyatro adı altında, Ahmet Kutsi Tecer'in "Kösebaşı" adlı oyunuyla açıldı. Bugün tiyatronun girişinde duvarda dikkati çekmeden duran küçük bir plaketin üzerinde şu satırlar okuyabilirsiniz:

"Küçük Tiyatro'nun açılmasında hizmeti geçenler: Reşat Şemsettin Sırer / Rüstü Üzel / Halil Vedat Fırat / Tevfik Ararat / Abidin Mortaş / Ahmet Kutsi Tecer. 17.2.1947."

Mimar Kemaleddin'in aziz ruhuna

Muhsin Ertuğrul, tiyatronun açılışında ilk sayısı yayımlanan "Küçük Tiyatro" adlı dergide, "Mimar Mahmut Kemaleddin'in aziz ruhuna" ithaf ettiği yazısında şöyle diyordu:

"Üç aydan beri her gün bir defa değil, yirmi defa, belki daha da fazla, size Tanrı'dan rahmet dileyerek bu binada dolayım. Bunu, artık toz ve toprak olmuş fani varlığınız hissetmese bile edebiyat dünyasındaki aziz ruhunuzun da yürekten gelen bu dileğimi duymamasına imkân yok, buna böylece inanıyorum. Bu candan dileğim rahmet ne Ankara ve İstanbul'da Vakıf Hanları yaptığınız için ne de Kudüs'te Mescidi Aksa'yı tamir ettiğiniz içindir. Bunlar belki başı başına birer mimari şaheseridir ve bugün yüz bin kişi bundan faydalanabilir. Fakat beni sonsuz derecede mütaahhas eden, yirmi şu kadar yıl önce Ankara'nın göbeğinde bir tiyatro binası yapmayı düşünmeniz ve yapmış olmanızdır. Eminim ki, güzel kubbesi altında şu satırları okuyan seyircilerimiz de şu anda benim gibi size minnet duyuyorlar ve rahmet okuyorlardı.

Dehanıza bu kutsal ilhamı veren yüksek kültürünüzden başka kaynak olamaz. Bu fikir yalnız şahsınızda doğmuş olacak ki, ölümlünüzle beraber bu değerli eser de gömüldü, siz toprak altında yatarken bu

güzel bina da toprak üstünde beraber uydu. Eminim, yıllarca da temeline kadar sızan kar ve yağmur suları, mezarınızın ıslaklığından fazla, aziz ruhunuzu ürpertmiş ve tazib etmiştir (yormuştur)."

Muhsin Ertuğrul'un dediği gibi Kemaleddin Bey'in ruhu artık rahattı. 1947 sonundan 1949 mayısına kadar süren "Devlet Tiyatrosu'na geçiş" döneminde bütün tiyatro oyunları, her akşam Küçük Tiyatro'da oynandı. İki mevsim süren bu dönemde, Küçük Tiyatro'da Devlet Tiyatrosu'nun ilk sanatçıları Ankaralıları unutulmaz geceler yaşattılar. Mahir Canova, Macide Tanır, Cüneyt Gökçer, Muazzez Lutas (Kurtoğlu), Salihi Canar, Saim Alpago ve diğerleri... Aynı yerde 1948 yılı başında Tatbikat Sahnesi'nin Çocuk Tiyatrosu da çalışmaya başladı. Çocuk Tiyatrosu'nun ilk oyunu M.Zeki Taşkın'ın yazıp Nüzhet Şenbay'ın sahnelediği "Altın Bilezik"ti.

Tatbikat Sahnesi, 1949-1950 sezonuna kuruluş yasasını tamamlayarak Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğü adıyla başladı. 1949 ekiminde onarımı tamamlanan Sergievi. Büyük Tiyatro adıyla açılarak Devlet Tiyatrosu'na tahsis edildi. Üçüncü Tiyatro adını alan Halkevi salonunu da düşünürsek, artık Ankara'da üç tiyatro birden perdelerini açıyordu.

Öte yandan, Küçük Tiyatro'nun tiyatroseverler için anlamı 5 Ekim 1959'da daha da arttı. Çünkü bu tarih, Evkaf Apartmanı'nın altındaki küçük kânlarnın birleştirilmesiyle oluşturulan Oda Tiyatrosu'nun açılış tarihidir. O günden bu yana, Mimar Kemaleddin Bey'in apartmanı, Devlet Tiyatroları'nın bu iki tiyatroya ev sahipliği yapmaktadır. Ya sonrası?

Oyukümüzün buraya kadar gelen bölümü mutlu bir sona yaklaşmış duyusunu veriyorsa da, temkinli olun ve

dikkatle izlemeye devam edin! Küçük Tiyatro'nun inanılmaz maceraları aslında asıl bundan sonra başlıyor.

Önce bir durum saptaması yapalım. Bugün Türk tiyatrosunun en güzel sahnelerinden ikisini barındıran bu yapı ne halde? Binanın karşısına geçip bakalım. Ön yüzde gözümüze çarpan büyük tabelada "TC Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı - Toprak Tarım Reformu Genel

Veli Kanık, Ahmet Hamdi Tanpınar ve ressam Saip Tuna'nın anıları yaşatılmaya çalışılıyor.

Bütün bunlar güzel, ama bina çok bakımsız. Hem dış cephesi hem de içi nezdese harap denecek durumda. Nedenini araştırdığımızda, burada kiracı olarak bulunan iki genel müdürlüğün de mevzuatın izin vermemesi nedeniyle büyük ölçekli onarımlara giremediğini öğ-

düşünce, Kültür Bakanlığı tarafından benimsenerek kabul görüyor.

Ama işin bir de öteki yüzü var... Bina ile mal sahibi de ilgili. Yani Vakıflar Genel Müdürlüğü... Vakıflar'ın binayı ve tiyatroyu restore ederek yepyeni bir çehre ile Ankaralılara hediye edeceğini düşünüyorsanız yanılırsınız. Vakıflar sessiz ve derinden gidip, 1989 yılında, eski Evkaf Apartmanı'nın otele dönüştürülmesini içeren bir projeyi Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na iletmişler. Onaylanan proje, 1991 yılında ihale edilmiş ve restorasyon da Kale İnşaat'a verilmiş. Neyse ki proje, kredi bulunamadığı için hayata geçirilememiş. Bu yılın başlarında oteleşme projesinden haberdar olan tiyatro camiası tepkilerini dile getirdiler. Ses soluk çıkmayınca, Vakıflar'ın projeden vazgeçtiği düşünüldü. Altı ay kadar tarhin sessizliğine bırakılan konu, geçtiğimiz günlerde yine gündeme geldi. Vakıflar'dan yeni bir proje yoktu ama, öğrenildiğine göre binaya Ziraat Bankası talipti. Ve burayı misafirhane ya da poliklinik haline getireceği söyleniyordu!

Yirmi yıl unut, sonra keşfet ve kapat

Mimar Kemaleddin Bey 1920 yılında Ankara'nın ilk tiyatrosunu inşa ederken, bu sahnenin yaşayacağı maceraların ne denli inanılmaz olduğunu tahmin edemezdi elbette. Sen tiyatroyu kur! Yirmi yılı aşkın bir süre burayı unutsunlar! Sonra Türkiye'nin, ilk kez kurulan Devlet Tiyatrosu'nun ilk sahnesi olarak keşfedilip açılın! Elli yılı aşkın perdeleri açılıp kapansın! Biraz bakımsız kalmış olsa da yine de gerçek işlevini unutmasın.

Ama günlerden bir gün, son dönemlerde pek makbul olan işbiririci bir düşünce öne çıkıversin! Otel yapıp da mı işletecek, poliklinik yapıp da mı mamur kılacak, diye projeler gündeme gelse! Vah zavallı Küçük Tiyatro vah! Hiç mi bitmeyecekmiş senin çilen? Şimdi düşünüyorum da, Muhsin Ertuğrul, Mimar Kemaleddin Bey'in ruhunun artık huzura kavuştuğunu söylemekle biraz acele etmiş galiba. Sayın Mimar Bey mezarında kemiklerinin niye yeniden sızıldığını biliyor mu acaba?



1920 yılında mimar Mahmut Kemaleddin Bey tarafından inşa edilen 'Evkaf Apartmanı' sonra kocaman bir tiyatro salonuna dönüştürülmüştü..



"Küçük Tiyatro'nun geleceği üzerine birçok proje üretiliyor ama gerçek işlevi unutuluyor.

Müdürlüğü" yazısı okunuyor. Yan yüzde "Küçük Tiyatro" girişi ile dar bir kapının yanındaki tabelada ise "Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü" yazısı bulunmaktadır. Anlaşıyor ki binada bu iki genel müdürlüğün büroları barınmakta.

Otel mi, misafirhane mi yoksa poliklinik mi olsun?

Dikkatle bakarsak, binanın dış duvarında üç plaket bulunduğunu göreceğiz. Bunlar, Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından, sanat tarihine bir saygı örneği olarak asılmış. Böylece binada yaşamış üç değerli sanatçının, Orhan

reniyoruz. Kanunlar, kiracı bulunduğu-nuz binada ancak küçük onarımlar yapabileceğinizi söylemekte.

Ödenek olmayınca da eller kollar bağlı kalıyor! İçeri girip durumun vahametini daha yakından izleyelim. Bakın, tiyatro salonunun kubbesinde yer alan o güzelim tavan süsleri, vitraylı camlar çatı akıntılar yüzünden yok olma tehlikesiyle karşı karşıyalar. Aslında bu durumun uzun süredir farkında olan Devlet Tiyatroları, binanın bütünüyle kendilerine tahsis edilmesini istemişler. Sahibi olduğunuz binada rahatlıkla restorasyon yapabilirsiniz. Mevzuat buna uygun! Bu